

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus minkin lisäämisestä EU:n vieraslajiluetteloon ja siihen liittyvä poikkeusluvan hakeminen

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Ehdotus minkin lisäämisestä EU:n vieraslajiluetteloon ja siihen liittyvä poikkeusluvan hakeminen (E 41/2024 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Karin Cederlöf, maa- ja metsätalousministeriö
- ympäristöneuvos Johanna Niemivuo-Lahti, maa- ja metsätalousministeriö
- ympäristöneuvos Petri Ahlroth, ympäristöministeriö
- riistasuunnittelija, projektipäällikkö Janne Kotanen, Suomen riistakeskus
- toiminnanjohtaja Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- järjestöpäällikkö Teemu Simenius, Suomen Metsästäjäliitto
- toiminnanjohtaja Marja Tiura, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry
- eläinlääkäri Johanna Korpela, Suomen Turkiseläinten Kasvattajain Liitto ry
- toiminnanjohtaja Kati White, SEY Suomen eläinsuojelu ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ruokavirasto
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komissio on antamassa syksyllä 2024 täytäntöönpanoasetuksen EU:n vieraslajiasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen ennaltaehkäisemisestä ja hallinnasta (EU) N:o 1143/2014) nojalla EU:n vieraslajiluettelon täydentämiseksi. Minkkiä (Neovison vison) ehdotetaan tässä yhteydessä todennäköisesti lisättäväksi EU:n vie-

Valiokunnan lausunto YmVL 13/2024 vp

raslajiluetteloon. Minkin sisällyttäminen EU:n vieraslajiluetteloon merkitsisi minkin turkistuotannon kieltämistä ilman erillistä komission myöntämää poikkeuslupaa.

Valtioneuvoston kanta

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja torjuu luontokatoa. Ohjelman mukaan hallitus tehostaa haittaa aiheuttavien vieras- ja tulokaslajien torjuntaa, jotta voidaan turvata arvokasta suomalaista luontoa. Hallitus tunnistaa suomalaisen alkutuotannon kuten muun muassa turkisan tärkeyden ja erityishaasteet.

Valtioneuvosto toteaa, että minkki on kiistattomasti haitallinen vieraslaji ja uhka luonnon monimuotoisuudelle, ja katsoo, että EU:n vieraslajiasetuksen kriteerit lajin luetteloon sisällyttämiseksi täyttyvät. Valtioneuvosto kannattaa luontoon levinneen minkin leviämisen rajoittamista.

Erityisen tehokkaita toimia tarvitaan siellä, missä lajin aiheuttama riski monimuotoisuudelle on suurimmillaan, kuten kosteikoilla tai tärkeiden lintuvesien ympäristössä. Valtioneuvosto näkee perusteltuna, että minkki lisättäisiin EU:n vieraslajiluetteloon, sillä sitä kautta voidaan laajasti ja koko EU:n alueella tehostaa minkin torjuntaa.

Valtioneuvosto pitää kuitenkin tärkeänä, että minkin sisällyttäminen EU:n luetteloon ei estä turkistarhaamisen jatkamista Suomessa. Valtioneuvosto tulee hakemaan EU:n vieraslajiasetuksen mukaista hyväksyntää, eli niin kutsuttua poikkeuslupaa minkin turkistuotannon jatkamisen mahdollistamiseksi. Valtioneuvosto voi kannattaa minkin lisäämistä EU:n vieraslajiluetteloon, mutta pitää samalla erittäin tärkeänä sitä, että poikkeuslupa myönnetään Suomelle.

Valtioneuvosto korostaa, että EU:n vieraslajiasetuksessa säädetyn poikkeuslupan myöntämisen edellytykset täyttyvät, sillä elinkeinon jatkuminen ja elinkeinovapauden turvaaminen ovat pakottavia yleiseen etuun liittyviä tarpeita. Valtioneuvosto edellyttää, että minkin turkistarhausta voidaan jatkaa Suomessa EU:n vieraslajiasetuksen 9 artiklan mukaisella tavalla. Tähän liittyen valtioneuvosto pitää myös erittäin tärkeänä, että EU:n luetteloa hyväksyttäessä säädetään riittävästä siirtymäajasta (1–1,5 vuotta) 9 artiklan mukaisen poikkeuslupamenettelyn yhteydessä. Siirtymäaika on tärkeä myös vieraslajiasetuksen mukaisten vaatimusten toteuttamiseksi, esimerkiksi minkin karkaamisen estämiseksi.

Valtioneuvosto katsoo, että hyödyntämällä EU:n vieraslajiasetuksessa tarkoitettua poikkeuslupamahdollisuutta Suomi omalta osaltaan voi samanaikaisesti edistää luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä kunnioittaa perustuslaissa turvattua elinkeinovapautta. Näin toimimalla Suomi myös edistäisi maailmanlaajuisia luonnon monimuotoisuuden turvaamista koskevia tavoitteita.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvoston selvityksen mukaan EU:n komissio tulee todennäköisesti ehdottamaan EU:n vieraslajiluettelon täydentämistä eräillä Suomessakin tavattavilla vieraslajeilla. Selvityksessä

Valiokunnan lausunto YmVL 13/2024 vp

mainitaan muun muassa minkki ja kanadanmajava. Valtioneuvoston selvityksessä Suomen kanta kuitenkin koskee ainoastaan minkkiä. Minkki on vieraslaji, joka vaikuttaa kielteisesti yli kahteenkymmeneen alkuperäiseen lajiin, ja se on jo nykyisellä levinneisyydellään aiheuttanut paikallisia sukupuuttoja. Minkki muodostaa uhan vesistöjen lähistöllä pesiville lintulajeille. Erityisen tehokkaita toimia tarvitaan valtioneuvoston mukaan siellä, missä lajin aiheuttama riski monimuotoisuudelle on suurimmillaan, kuten kosteikoilla tai tärkeiden lintuvesien ympäristössä. Minkki on pitkään kuulunut Suomessa kansalliseen vieraslajiluetteloon, ja sen poistamisessa noudatetaan vieraslajeista annettua kansallista lainsäädäntöä.

Valiokunnan saamassa lausuntopalautteessa on esitetty erilaisia näkemyksiä kanadanmajavan lisäämisestä vieraslajiluetteloon. Toisaalta kanadanmajavasta on hyötyä luonnon monimuotoisuudelle erityisesti sen tekemien kosteikkojen kautta. Toisaalta punnitaan niitä ekologisia hyötyjä, joita on mahdollista saavuttaa siten, että alkuperäislajeihin kuuluva euroopnamajava korvaa kanadanmajavan, jos kanadanmajavaa poistetaan tehokkaasti EU:n vieraslajina. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomi ei kannata kanadanmajavan lisäämistä vieraslajiluetteloon, mutta toisaalta valtioneuvoston kanta koskien kanadanmajavaa on yhä valmistelussa. Koska kanadanmajavan osalta Suomen kanta ei sisälly valtioneuvoston selvitykseen, valiokunta ei ota asiaan enempää kantaa.

Suomen kannan arviointia

Valtioneuvoston kannan mukaan minkin lisäämistä vieraslajiluetteloon voidaan kannattaa. Suomen kanta toteuttaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan hallitus tehostaa haittaa aiheuttavien vieras- ja tulokaslajien torjuntaa, jotta voidaan turvata arvokasta suomalaista luontoa. Tältä osin valiokunta kiinnittää huomiota samaansa yksimieliseen palautteeseen, joka koskee minkin lisäämistä EU:n vieraslajiluetteloon. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen ja kannattaa minkin sisällyttämistä EU:n vieraslajiluetteloon. EU:n laajuisia toimia tarvitaan, vaikka minkkiä ei saada enää kokonaan poistettua luonnosta.

Minkin lisääminen EU:n vieraslajiluetteloon vaikuttaa kuitenkin minkin käyttöön turkiseläimenä. EU:n vieraslajiasetuksen mukaan EU:n luetteloon kuuluvia vieraslajeja ei saa tuoda unionin alueelle, pitää, kasvattaa, kuljettaa, saattaa markkinoille, sallia lisäämis-, kasvatus- tai viljelytarkoituksiin eikä päästää ympäristöön. Jäsenvaltio voi kuitenkin hakea vieraslajiasetuksen 9 artiklan mukaista poikkeuslupaa. Näin Suomi menetteli, kun supikoira lisättiin vieraslajiluetteloon. Tuolloin komissio myönsi Suomelle poikkeuslupan jatkaa supikoiran turkistarhausta 30 vuoden ajan.

Kuten valtioneuvoston selvityksessä on tuotu esiin, hallitusohjelmassa tunnistetaan suomalaisen alkutuotannon, kuten muun muassa turkisan, tärkeys ja erityishaasteet. Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi voi kannattaa minkin lisäämistä EU:n vieraslajiluetteloon, mutta pitää samalla erittäin tärkeänä sitä, että Suomelle myönnetään poikkeuslupa. Tähän liittyen valiokunnan saama lausuntopalaute on ollut ristiriitaista. Näkemykset ovat jakautuneet hyvin vahvasti sen suhteen, tuleeko Suomen hakea poikkeuslupaa minkin turkistarhaukselle vai ryhtyä toimenpiteisiin turkistuotannon lopettamiseksi. Tältä osin valiokunta kiinnittää huomiota valtioneuvoston selvityksen asiayhteyteen, joka on luonnon monimuotoisuutta koskeva, EU:n alemmanasteiseen lainsäädäntöön kuuluva asetus, ja toisaalta asian käsittelyn aikatauluun. Komission täytäntöönpa-

Valiokunnan lausunto YmVL 13/2024 vp

noasetus tultaneen käsittelemään hyvin nopeasti vuoden 2024 lopussa tai vuoden 2025 alkupuolella ilman, että EU:n tasolla kysymys on turkistuotannon jatkumisesta.

Valtioneuvoston selvitykseen sisältyvässä Suomen kannassa on asianmukaisesti kiinnitetty huomiota poikkeusluvan hakemisen asiayhteyteen ja tarpeeseen toteuttaa EU:n vieraslajiluettelon muutokset hallitusti. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan minkin turkistarhauksen jatkamista varten hankitaan vieraslajiasetuksessa tarkoitettu poikkeuslupa. Turkistarhaus on Suomessa sallittu elinkeino. Valiokunta katsoo, että poikkeusluvan hankkiminen on tätä taustaa vasten välttämätöntä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 10.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Marko Asell sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Mai Kivelä vas
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahti kok
jäsen Sara Seppänen ps
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Antti Kangas ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola

Valiokunnan lausunto YmVL 13/2024 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Euroopan komissio valmistelee unionin vieraslajiasetuksen täydentämistä ja tässä yhteydessä minkin lisäämistä EU:n vieraslajiluetteloon. Suomi pitää perusteltuna minkin lisäämistä EU:n vieraslajien luetteloon, mutta aikoo hakea poikkeuslupaa minkkien tarhaamisen jatkamiseen Suomessa vedoten EU:n vieraslajiasetuksen 9 artiklan yleiseen etuun, joiksi se katsoo elinkeinon jatkumisen ja elinkeinovapauden turvaamisen.

Turkistarhaus ei täytä nykyaikana tuotannon eettisyyden ja eläinten hyvinvoinnin määritelmiä. Vuoden 2024 alusta voimaan tullut laki eläinten hyvinvoinnista edellyttää sitä, että eläimillä on mahdollisuus toteuttaa olennaisia käyttäytymistarpeitaan. Nykymuotoinen turkistarhaus tulisi tämän perusteella katsoa lainvastaiseksi.

Koronaviruksen sekä lintuinfluenssan leviäminen tarhoilla korostaa alan riskejä ympäröivälle yhteiskunnalle ja ihmisten terveydelle. Turkistarhauksen taloudellinen ja työllisyysvaikutus ovat haittoihin ja riskeihin suhteutettuna vaatimattomia. Yhteiskunnan tulisi tukea tuottajien uudelleen kouluttautumista ja alan vaihtamista luopumistuella.

Yhdymme valtioneuvoston kantaan muilta osin pois lukien poikkeusluvan hakeminen minkin tarhauksen jatkamiseen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että lausuntonaan suuri valiokunta ilmoittaa, että se yhtyy valtioneuvoston kantaan pois lukien poikkeusluvan hakeminen minkin tarhauksen jatkamiselle edellä perusteluissa esitetyin syin.

Helsingissä 10.10.2024

Pinja Perholehto sd
Marko Asell sd
Johan Kvarnström sd
Jenni Pitko vihr
Mai Kivelä vas